

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI**  
**OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**  
**QO'QON DAVLAT UNIVERSITETI**



**“TASDIQLAYMAN”**  
**Qo‘qon Davlat Universiteti**  
**rektori D.Sh.Xodjayeva**  
**29-avgust 2025-yil**

**“UMUMIY PSIXOLOGIYA”**  
**FANINING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 100000-Ta'lim  
Ta'lim sohasi: 110000-Ta'lim

(barcha nomutahassis bakalavriat ta'lim yo'nalishlari uchun)

O'quv yo'nalishi:

- 60110200 – Maktabgacha ta'lim
- 60110400 – Boshlang'ich ta'lim
- 60110500 – Tasviriy san'at va muhandislik girafikasi
- 60110600 – Musiqa ta'limi
- 60110700 – O'zbek tili va adabiyoti
- 60110800 – Ona tili va adabiyoti
- 60110900 – Xorijiy til va adabiyoti
- 6011100 - Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi
- 60111200 - Jismoniy madaniyat
- 60111300 - Texnologik ta'lim
- 60220300 – Tarix
- 60410800 – Menejment
- 60510100 - Biologiya
- 60530100 – Kimyo
- 60530200 – Geografiya
- 60530500 - fizika
- 60540100 – Matematika

|                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                        |                              |                                   |
|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|------------------------------|-----------------------------------|
| Fan/modul kodi<br>UPs11210 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | O'quv yili<br>2025-2026                | Semestr<br>1/2               | Kreditlar<br>5/5                  |
| Fan/modul turi<br>Majburiy |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Ta'lim turi<br>O'zbek / rus            |                              | Haftadagi dars<br>soatlari<br>4/4 |
| 1.                         | Fanning nomi                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | Auditoriya<br>mashg'ulotlari<br>(soat) | Mustaqil<br>ta'lim<br>(soat) | Jami<br>yuklama<br>(soat)         |
|                            | Umumiy psixologiya                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 60/60                                  | 90/90                        | 150/150                           |
| 2.                         | <p><b>I. Fanning mazmuni</b></p> <p><b>Fanni o'qitishdan maqsad</b> - talabalarda umumiy psixologiya fani, psixika, shaxs, faoliyat, muloqot, bilish jarayonlari, irodaviy sifatlar, hissiy holatlar, individual-xususiyatlarga doir bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir, hamda bo'lajak pedagog mutaxassislar tamonidan psixik taraqqiyot qonuniyatlari, davrlari, mexanizmlari, omillari va shart-sharoitlari haqidagi zamonaviy ilmiy bilimning o'zgartirilishini tashkil etishdir.</p> <p><b>Fanning vazifasi</b> - talabalarga umumiy psixologiyaning mohiyati, psixika va ong tushunchalari, psixik jarayonlar, holatlar, xususiyatlar, psixik rivojlanish va uning o'ziga xos xususiyatlari, yosh davrlari tasnifi, psixik taraqqiyotning turli bosqichlari uchun xos psixofiziologik va psixologik xususiyatlar haqidagi bilimlar bilan qurollantirishdan iborat.</p> <p><b>II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</b></p> <p><b>II.I. Fan tarkibiga qo'yidagi mavzular kiradi:</b></p> <p><b>I- MODUL. UMUMIY PSIXOLOGIYA FANINING TARAQQIYOTI</b></p> <p><b>1-mavzu. Psixologiya fanining predmeti, rivojlanish tarixi,</b><br/><b>Psixologiyani tadqiqot metodlari.</b></p> <p>Umumiy psixologiyaning predmeti, vazifalari. Psixologiya tabiiy va ijtimoiy ilmiy fan sifatida. Psixologiya fanining predmeti haqidagi tasavvurlar taraqqiyotining asosiy bosqichlari. Psixologiyaning falsafa doirasidagi taraqqiyoti. Psixologiya va ilmiy-texnik taraqqiyot. Psixologiyaning asosiy muammolari. Pedagog faoliyatida psixologiyaning yetakchi ahamiyatga ega yekanligi. Psixologiyasining tuzilishi, psixologiya sohalari psixologiyaning fanlar tizimida tutgan o'rni. Psixologiya fanining taraqqiyoti tarixi. Psixologik bilimlarning rivojlanish bosqichlari. Psixologiya fanining yirik ilmiy yo'nalishlari va maktablari (biologik, evolyutsion, genetik, bixeviorizm, kognitiv, ijtimoiy-madaniy). O'zbekistonda psixologiya fanining rivojlanish tarixi. Zamonaviy psixologik tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlari, ularda to'plangan bilimlarning amaliyotda qo'llanishi.</p> <p>Psixologiya sohasida ilmiy-tekshirish olib borishning o'ziga xosligi.</p> |                                        |                              |                                   |

Psixologik tadqiqot metodlari: kuzatish, eksperiment, psixofiziologik metodlar, klinik metodlar, differensial metod, suhbat va so'rov, test, korrelyatsiya, modellash, faoliyat natijasini o'rganish. Psixologiyada ilmiy tekshirish olib borishda zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanish.

Xulq-atvorning psixofiziologik asosi. Xulq-atvorning psixofiziologik asosi bo'yicha qisqacha xulosa va amaliy tavsiyalar. Hayvonlarning individual va intellektual xatti-harakat shakllari.

### **2-mavzu. Ong taraqqiyoti va ongsizlik.**

Filogenez va ontogenez haqida tushuncha. Psixikaning sensor, perseptiv bosqichlari. Instinktlar. Instinkt tushunchasining mazmuni. Instinktlarning klassifikatsiyasi. Hayvonlarning individual va intellektual xatti-harakat shakllari. Ongning paydo bo'lishi va uning taraqqiyoti. Onglilik va ongsizlik. Muhit psixik faoliyat va taraqqiyot omili sifatida. Anglanmagan psixik jarayonlar.

## **II – MODUL. UMUMIY PSIXOLOGIYA FANINING BILISH JARAYONLARI.**

### **3-mavzu. Diqqat.**

Diqqat haqida tushuncha. Diqqatning nerv-fiziologik asoslari. Diqqat turlari, ixtiyorsiz diqqat, ixtiyoriy diqqat, ixtiyoriydan so'nggi diqqat. Diqqatning xususiyatlari, diqqat kuchi va bo'linishi, diqqat ko'lam, diqqat taqsimlanishi, shaxsda diqqat rivojlanishi. Diqqatning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

### **4-mavzu. Sezgi.**

Sezgilarning haqida umumiy tushuncha. Sezgilarning nerv-fiziologik asoslari. Sezgilarning tasnifi, sezgilarning turlari, sezgi sohasidagi qonuniyatlar. Sezgi va sezuvchanlikning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa.

### **5-mavzu. Idrok.**

Idrok haqida tushuncha. Idrokning nerv-fiziologik asoslari, xususiyatlari va qonuniyatlari. Idrokda ob'ekt va fon, appersepsiya, idrokning konstantligi. Idrokda illyuziya va gallyutsinatsiya. Vaqt, harakat va fazoni idrok qilish. Idrokning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

### **6-mavzu. Xayol.**

Xayol haqida tushuncha. Xayol jarayonlari. Xayol turlari, tasavvur xayoli, ijodiy xayol, ixtiyorsiz va ixtiyoriy xayol, orzu, tush ko'rish va shirin xayol. Xayol sifatlari, xayolning kengligi va torligi, xayolning chuqurligi va realligi, xayolning mazmundorligi va kuchi, fantaziya. Xayolning rivojlanishi. Xayol bo'yicha qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

### **7-mavzu. Xotira.**

Xotira haqida tushuncha. Xotiraning nerv-fiziologik asosi. Xotira nazariyalari. Xotira turlari, faoliyatga ko'ra xotira turlari, maqsadiga ko'ra xotira turlari, muddatiga ko'ra xotira turlari. Xotira jarayonlari, esda olib qolish, esga tushirish, esda saqlash, unutish. Xotirani o'rganish metodlari. Xotiraning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

### **8-mavzu. Tafakkur. Nutq va intellekt.**

Tafakkur haqida tushuncha. Tafakkur va hissiy bilish. Tafakkur operatsiyalari, tafakkur shakllari, turlari. Tafakkur borasidagi psixologik nazariyalar. Muammoli vaziyat va uni hal qilish metodlari. Tafakkurning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar. Nutq va uning turlari. Tafakkur va nutqning til bilan chambarchas bo'g'langanligi. Intellect va kreativlik haqida tushuncha. Intellect va kreativlik nazariyalari. Intellect sohasida psixologik differentsiatsiya – irsiyat, jins, madaniyat, muhit. Intellectni o'lchash metod va metodikalari. Intellect sohasidagi buzilishlar.

#### **9-mavzu. Shaxs va uning irodaviy sohasi.**

Shaxs haqida tushuncha. Shaxsning rivojlanishi. Shaxsning ximoyalaniş mexanizmlari. ta'sir yetuvchi omillar. Shaxs psixologik strukturasi. Shaxs nazariyalari (G.Ayzenk, Z.Freyd, K.Rodgers, A. Maslow). Xarakter xaqida tushuncha. Shaxsning o'zini o'zi baholashi. Shaxsning o'zini o'zi nazorat qilishi va boshqarishi. Shaxsni o'rganish metodlari (kuzatish, proyektiv texnikalar, so'rovnomalalar va amaliy testlar.

Iroda haqida tushuncha. Irodaviy faoliyatning umumiy xususiyatlari. Iroda borasidagi nazariyalar. Irodaviy akt va uning tuzilishi. Irodaviy harakatlar va uni boshqarish. Shaxsning irodaviy sifatlari. Irodaning individual xususiyatlari. Irodani tarbiyalash psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

### **III–MODUL`.SHAXSNING RIVOJLANISHI. XISSIY VA IRODAVIY SOXASI.**

#### **10-mavzu. Faoliyat**

Faoliyat haqida tushuncha. Faoliyatning tuzilishi, turlari. Motiv va motivatsiya. Motivlarning turlari. Motivatsiya nazariyalari (A.Maslow, A.Adler, Z.Freyd). Motivatsion sohani tekshirish metodlari. Motivatsiyaning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

#### **11-mavzu. Muloqot psixologiyasi**

Muloqot va nutq haqida tushuncha, muloqot turlari. Muloqotning inson filogenetik va ontogenetik rivojlanishidagi ahamiyati. Muloqot vazifalari. Muloqotning verbal va noverbal vositalari, muloqot shaxslararo o'zaro ta'sir etish sifatida, muloqot insonlarning bir-birini tushunishi, muloqot texnikasi va usullari. Muloqotning ijtimoiy-psixologik jihatlari haqida tushuncha. Shaxslararo munosabatlar va ularda muloqotning o'rni. Muloqot tomonlari, muloqotning kommunikativ tomoni, muloqotning interaktiv tomoni, muloqotning perseptiv tomoni, emotsional va ijtimoiy intellekt, ijtimoiy psixologik trening haqida tasavvur hosil qilish. Muloqotning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Nizoz haqida tushuncha. Nizozning turlari. Amaliy tavsiyalar.

#### **12-mavzu. Emotsiya va motivatsiya**

Emotsiya haqida tushuncha. Hissiy holatlarning nerv-fiziologik asoslari. Insoniy emotsiyalar va hayvonlardagi emotsiyalar. Emotsiya nazariyalari (Djeyms- Lang, Kennon- Bard, S.Shaxter, D. Zinger) Qarama –qarshi yemostiyalar nazariyasi ( R. Salomon bo'yicha). Hissiy holatlarning ifodalanishi,

hislarni kechirish shakllari. Yuksak hislar. Emotsiyalar va hissiyot haqida tushuncha. Emotsional holatlarning turlari. Hissiy holatlarning ifodalanishi, hislarni kechirish shakllari. Hissiy ton, affekt, stress. Yuksak hislar: praksik hislar, axloqiy hislar, estetik hislar, intellektual hislar. Ijtimoiy xulq-atvor xususiyatlari.

Motiv va motivatsiya. Motivlarning turlari. Motivatsiya nazariyalari (A.Maslou, A.Adler, Z.Freyd). Motivatsion sohani tekshirish metodlari. Motivatsiyaning psixologik asosi haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

#### **IV-MODUL. SHAXSNING INDIVIDUAL PSIXOLOGIK ASOSLARI.**

##### **13-mavzu. Temperament.**

Temperament haqida tushuncha, temperament tiplari, temperamentning klassik nazariyalari, temperament xususiyatlari, temperamentni tarbiyalash haqida ilmiy bilimlarni shakllantirish. Individuallik xususiyatlari differentsial psixologiyaning predmeti sifatida. Inson shaxsi va individuallik xususiyatlari. Individuallik xususiyatlari klassifikatsiyasi va ularning shaxs xulq-atvori regulatsiyasidagi o'рни. Temperament. ONF tiplari xususida I.P.Pavlov nazariyasi, temperament haqida hozirgi zamon nazariyalari. Temperamentning evolyutsion jarayonga moslashish imkoniyatlari.

##### **14-mavzu. Xarakter.**

Xarakter haqida tushuncha, xarakter tuzilishi va xususiyatlari, xarakter tipologiyasi, xarakterning shakllanishi, xarakterning ifodali belgilari haqida tushuncha va ilmiy tasavvurlar hosil qilish. Xarakter shakllanishi. Xarakter aksentatsiyasi. Jinsiy dimorfizm va individning psixologik tavsifi.

##### **15-mavzu. Qobiliyat va iqtidor.**

Qobiliyatlar haqida tushuncha, qobiliyatlarning sifat va miqdor tavsifi, qobiliyatlarning tuzilishi. qobiliyat turlari, qobiliyat va irsiyat, qobiliyatlarning rivojlanishi haqida ilmiy bilimlarni shakllantirish. Layoqat va qobiliyat. Qobiliyatlar tuzilishi, turlari. Talantning paydo bo'lishi va tuzilishi. SHaxs rivojlanishining individuallik xususiyatlari va ularning roli haqida qisqacha xulosa. Amaliy tavsiyalar.

#### **V- MODUL. YOSH DAVRLARI VA PEDAGOGIK PSIXOLOGIYA PSIXOLOGIYASINING RIVOJLANISHI.**

##### **16-mavzu. Yosh va pedagogik psixologiya fanining vazifalari va rivojlanish bosqichlari.**

Yosh va pedagogik psixologiya fanining predmeti, maqsad va vazifalari. Yosh va pedagogik psixologiya faniga oid ilmiy bilimlarning vujudga kelish tarixi, fanning asosiy sohalari, yosh va pedagogik psixologiya fanining boshqa fanlar bilan aloqasi yosh va pedagogik psixologiyaning o'qituvchi faoliyatida tutgan o'рни, yosh va pedagogik psixologiya fanining tadqiqot metodlari haqida tushuncha va ilmiy tasavvurlar hosil qilish. Psixik rivojlanish haqida tushuncha, uning o'ziga xos xususiyatlari. Rivojlanishni davrlashtirish muammosi psixik rivojlanish va ta'lim o'rtasidagi o'zaro munosabat. Turli yosh davrlarda yetakchi

faoliyat turlari.

**17-mavzu. Ontogenezning ilk bosqichlarida insonning psixik rivojlanishiga xos xususiyatlar.**

Perinatal davrining o'ziga hos xususiyatlari, chaqaloqlik davrida psixofiziologik rivojlanishga xos xususiyatlar haqida umumiy tushuncha, tug'ilish davri inqirozi, go'daklik davrining o'ziga hos psixologik xususiyatlari, ilk bolalik davrida psixik rivojlanish xususiyatlari, ilk bolalik davrida o'z-o'zini anglashning rivojlanishi va 3 yoshlilar inqirozi haqidagi nazariy bilimlarni tarkib toptirish.

**18-mavzu. Maktabgacha yosh davrida psixik rivojlanish xususiyatlari**  
Maktabgacha yosh davrida psixofiziologik taraqqiyotning umumiy tavsifi, o'yin - maktabgacha yoshdagi bolaning yetakchi faoliyati sifatida, maktabgacha yosh davrida bilish jarayonlari va nutqning rivojlanishiga xos xususiyatlar, maktabgacha yosh davrida emotsional-irodaviy sifatlarning rivojlanish xususiyatlari. Yosh davrida motivatsion sohadagi o'zgarishlar, 7 yoshlilar inqirozi, uning sabablari va alomatlari, maktabga psixologik tayyorlik muammosi haqida tushuncha va ilmiy tasavvurlar hosil qilish.

**19-mavzu. Kichik maktab yoshi davrida psixik rivojlanish xususiyatlar**

Kichik maktab yoshi davrida psixik rivojlanishning umumiy tavsifi, kichik maktab yoshidagi bolaning maktabga moslashishi muammosi, kichik maktab yoshi davrida motivatsion sohadagi rivojlanish xususiyatlari (o'quv faoliyati, shaxslararo munosabatlarning motivatsion asoslari), kichik maktab yoshi davrida bolaning o'zi haqidagi tasavvurlari va xulq-atvori, kichik maktab yoshida bola shaxsining rivojlanish xususiyatlari haqida ilmiy bilimlarni shakllantirish.

**VI-MODUL. SHAXSNING TA'LIM VA TARBIYA JARAYONIDA, OTA-ONA VA FARZANDLAR O'RTASIDAGI MUNOSABATLAR.**

**20-mavzu. O'smirlik davrida psixik rivojlanish xususiyatlari**

O'smirlik davridagi psixik rivojlanishning umumiy tavsifi, o'smirlik davri inqirozi va uning psixologik, psixofiziologik sabablari, bu davrda intellektual va yemotsional rivojlanish xususiyatlari, o'smirlik davrida motivatsion sohadagi rivojlanish xususiyatlari (tengdoshlar bilan muloqot qilish motivatsiyasi, o'quv faoliyati motivatsiyasi, jinoiy xulq-atvor motivlari), o'smirlik davrida shaxsning rivojlanish xususiyatlari, o'smirlik davrida o'z-o'ziga baho berish tizimining rivojlanishi muammosi borasidagi tasavvurlarni hosil qilish.

**21-mavzu. Deviant xulq-atvor psixologiyasi.**

Deviant xulq-atvorli bolalar psixologiyasi haqida tushuncha. Me'yordan og'uvchi xulq-atvorning shakllanish sabablari va turlari. Delikvent ahloq –deviant xulq-atvorning shakli sifatida. Agressiv xulq-atvorning namoyon bo'lishi. Suisdal xulq-atvor psixologiyasi.

**22-mavzu. Ilk o'spirinlik va yoshlik davrida psixik rivojlanish xususiyatlari**

Ilk o'spirinlik davriga umumiy tavsif, ilk o'spirinlik davrida intellektual va emotsional rivojlanish xususiyatlari, ilk o'spirinlik davrida do'stlashish

muammosining psixologik xususiyatlari, ilk o'spirinlik davrida muhabbat, ilk o'spirinlik davrida o'zini-o'zi anglashning rivojlanishi, ilk o'spirinlik davrida o'quv-kasbiy faoliyatning yetakchi faoliyatga aylanishi va kasb tanlash muammosi, ilk o'spirinlikda kasbga yo'naltirishning psixologik muammolari haqida ilmiy bilimlarni shakllantirish. Yoshlik davri va uning o'ziga xos xususiyatlari, o'z-o'zini anglash, kasbiy anglanganlik.

### **23-mavzu. Yetuklik davrining psixologik xususiyatlari**

Yetuklik davrining birinchi bosqichidagi shaxsning psixologik xususiyatlari, yetuklik davrining ikkinchi bosqichidagi shaxsning psixologik xususiyatlari. Yetuklik davrining ijtimoiy-psixologik jihatlar.

### **24-mavzu. Gerontopsixologiya**

Gerontopsixologiya - keksalik psixologiyasi haqida umumiy tushuncha. Psixolog olimlarning keksayish davri haqidagi falsafiy fikrlari. Keksalik davrining o'ziga xos xususiyatlari. Biologik keksayish davridagi shaxs psixologiyasi. Keksalik davridagi shaxsning psixologik xususiyatlari. Uzoq umr ko'ruvchilarning psixologik xususiyatlari.

## **VII - MODUL.OILA VA TA'LIM-TARBIYA PSIXOLOGIYASI.**

### **25-mavzu. Oila psixologiyasi**

Oila kichik guruh sifatida. Oiladagi shaxslararo munosabatlarning tizimiga xos umumiy xususiyatlar. Yoshlarning oilaviy hayotga tayyorlik muammosi. Nikoh va oila haqidagi tasavvurlar. Oilaviy tarbiya uslublari. Oilaviy shaxslararo munosabatlarning mummolari, oilaviy nizolar.

### **26-mavzu. Ta'lim va tarbiya jarayonining psixologik asoslari.**

Ta'lim va aqliy taraqqiyot, o'qish faoliyati va uning turlari, ta'lim va bilimlarni o'zlashtirishni boshqarish muammolari hamda imkoniyatlari, aqliy harakatlarni bosqichma-bosqich tarkib toptirishning mohiyati, muammoli ta'limning moyiyati, pedagogik baho va uning turlari, ta'lim texnologiyalarining psixologik xususiyatlari haqida ilmiy bilimlarni shakllantirish.

Tarbiya jarayonining psixologik mohiyati, tarbiya metodlari va turlari, bolalar jamoasi va uning tarbiyaviy imkoniyatlari, tarbiyasi "qiyin" va o'zlashtirish qiyin o'quvchilar bilan ishlash metodlari, ilmiy dunyoqarash va barqaror e'tiqodni shakllantirish metodlari, ideal, jinsiy tarbiyalash, mehnatning tarbiyaviy ta'siri o'z-o'zini tarbiyalashning metod va shakllari, tarbiyaning psixologik mexanizmlari, milliy ong va milliy g'ururni tarbiyalashning psixologik asoslari muammosi yuzasidan tasavvurlarni shakllantirish.

## **VIII-MODUL. SHAXSNING IJTIMOIYLASHUVI VA BOSHQARUV PSIXOLOGIYASI.**

### **27-mavzu. Ijtimoiy anglanganlik va ijtimoiy hulq-atvor.**

Ijtimoiy anglanganlik,shaxs ijtimoiylashuvi va bosqichlari. Ijtimoiy institut inson faoliyatining muhim sohalarini tartibga soluvchi ob'ekt sifatida. SHaxs ijtimoiylashuvida ijtimoiy status va ijtimoiy hulq-atvorni o'rni. Ijtimoiy ustanovka haqida tushuncha.

### **28-mavzu. Boshqaruvning pedagogik-psixologik xususiyatlari.**

-Psixologiyada boshqarish muammosi. Guruhlarda rahbarlik va liderlik. Liderlikka oid nazariyalar. Xarizmatik nazariya. Vaziyatga bog'liqlik nazariyasi. Liderlik uslublari haqida tushuncha. Avtoritar uslub. Demokratik uslub. Liberal uslub. Rahbarlik sifatleri. Liderlik va superliderlik.

### **29-mavzu. Kichik va katta guruhlar psixologiyasi.**

Kichik guruhlar psixologiyasi. Kichik guruxlardagi muammolar. Kichik guruhlarining klassifikatsiyasi. Kichik guruhlardagi dinamik jarayonlar.

Katta guruhlar psixologiyasiga xos umumiy xususiyatlar. Etnik guruhlar psixologiyasi. Katta guruhlarini ilmiy tadqiq qilishning metodologik muammolari.

### **30-mavzu. Pedagogik qobiliyatlar.**

Pedagogik faoliyatning psixologik xususiyatlari, pedagogning o'z-o'ziga talab qo'yishi muammosi o'qituvchining kasbiy moslashish muammosi.

Pedagogik qobiliyatlar haqida tushuncha, pedagogik qobiliyatlarning turlari: didaktik qobiliyatlar, akademik, persektiv, kommunikativ, nutq qobiliyati, tashkilotchilik, avtoritar, pedagogik hayol, diqqatni taqsimlay olish qobiliyati, pedagog o'z ilmiy, o'quv-uslubiy salohiyatini oshirishining psixologik muammolari haqida fikr almashish.

### **III. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.**

**(Amaliy ishlar, laboratoriya ishlari, kurs ishi, mustaqil ta'lim)** o'quv rejada ko'rsatilgan turi (nomi) bo'yicha yoziladi

Seminar mashg'ulotlarining taxminiy tavsiya etiladigan mavzulari mazmuni:

1. Psixologiya fanining predmeti va rivojlanish tarixi. Psixologiyaning tadqiqot metodlari va tarmoqlari.

2. Ong taraqqiyoti va ongsizlik.

3. Diqqat.

4. Sezgi.

5. Idrok.

6. Xotira.

7. Xayol.

8. Tafakkur, nutq intellekt.

9. Shaxs va uning irodaviy sohasi.

10. Faoliyat.

11. Muloqot psixologiyasi.

12. Emotsiya va motivatsiya.

13. Temperament.

14. Xarakter.

15. Qobiliyat

16. Yosh va pedagogik psixologiya fanining vazifalari va rivojlanish bosqichlari.

17. Ontogenezning ilk bosqichlarida psixik rivojlanishiga xos xususiyatlar.

18. Maktabgacha yosh davrida psixik rivojlanish xususiyatlari.

19. Kichik maktabgacha yoshi davrida psixik rivojlanish xususiyatlari.



- 20.O'smirlik davrida psixik rivojlanish xususiyatlari.
- 21.Deviant xulq-atvor psixologiyasi.
- 22.Ilkl o'spirinlik va yoshlik davrida psixik rivojlanish xususiyatlari.
- 23.Yetuklik davrining psixologik xususiyatlari.
24. Gerontopsixologiya.
25. Oila psixologiyasi.
- 26.Ta'lim va tarbiya jarayoninig psixologik xususiyatlari.
27. Ijtimoiy anglanganlik va ijtimoiy hulq-atvor.
28. Boshqaruvning pedagogik-psixologik xususiyatlari
29. Kichik va katta guruhlar psixologiyasi
30. Pedagogik qobiliyatlar.

#### **IV.Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**

**Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi turlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:**

- esse – dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publisistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish;
  - dokladlar tayyorlash;
  - kurs ishi yozish;
  - konspekt yozish;
  - glossariy tuzish;
  - individual va guruhii o'quv loyihasi;
  - keys-topshiriqlarini bajarish;
  - mavzuli portfoliolar tuzish;
  - axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
  - manbalar bilan ishlash;
  - infografika tuzish;
  - chizma-tasvirii modellar (intellekt-kart, freym, mantiqii graf va h.k.) yaratish;
  - multimediali taqdimotlar yaratish;
  - darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash;
  - darsdan tashqari mashg'ulotlar ishlanmalarini tayyorlash;
- ta'lim yo'nalishi(mutaxassislik)ning xususiyatidan kelib chiqqan holda mustaqil ishlarning boshqa turlaridan foydalanish mumkin.

#### **Tavsiya etilayotgan mustaqil ta'lim mavzulari:**

##### **Mustaqil ta'lim (MT) I-semestr uchun**

- 1 Psixologiya fanining maqsad va vazifalari.
- 2 Ong haqida tushuncha va uning xossalari.
- 3 Hozirgi zamon psixologiyasining tadqiqot metodlari .
- 4 Psixikaning filogenetik taraqqiyoti.
- 5 Faoliyatning o'zlashtirilishi va malakalarni yegallash.
- 6 Xorij psixologiyasida motiv va motivatsiya muammosi.
- 7 Muloqot haqida tushuncha.

- 8 Pedagogik faoliyatda muloqot.
- 9 Indivud, shaxs, individuallik tushunchalari.
- 10 Shaxsning malaka va odatlari.
- 11 Chet el psixologiyasida shaxs nazariyalari.
- 12 Diqqat haqida tushuncha va uning nerv-fiziologik asoslari.
- 13 Diqqat turlari va uning xususiyatlari.
- 14 Sezgilari haqida umumiy tushuncha va uning nerv-fiziologik asoslari .
- 15 Sezgi turlari va uning qonuniyatlari.
- 16 Idrok haqida tushuncha va uning xususiyatlari.
- 17 Xotira haqida tushuncha va uning nerv-fiziologik asosi.
- 18 Xotira turlari va uning jarayonlari.
- 19 Xayol haqida tushuncha.
- 20 Xayol jarayonlari va xayol turlari .
- 21 Tafakkur borasidagi psixologik nazariyalar.
- 22 Tafakkur operatsiyalari.
- 23 Intellect va kreativlik nazariyalari.
- 24 Temperament va uning nazariyalari.
- 25 Shaxsni o'rganish metodlari.
- 26 Emotsional holatlar.
- 27 Qobiliyatlarning rivojlanishi.

### **Mustaqil ta'lim (MT) II-semestr uchun**

1. Psixik rivojlanishning asosiy qonuniyatlari.
2. Perinatal va chaqaloqlik davrida psixofiziologik rivojlanishga xos xususiyatlari .
3. Tug'ilish davri inqirozi.
4. Gudaklik davrida psixik rivojlanishda kattalar bilan emotsional muloqotning ahamiyati (emotsional deprivatsiyaning salbiy oqibatlar).
5. Ilk bolalik davrida psixik rivojlanish xususiyatlari.
7. Ilk bolalik davrida o'z-o'zini anglashning rivojlanishi va 3 yosh inqirozi.
8. Maktabgacha yosh davrida psixofiziologik taraqqiyotning umumiy tavsifi.
9. O'yin maktabgacha yoshdagi bolaning etakchi faoliyati sifatida (o'yin faoliyatining mohiyati, turlari, bilish jarayonlari va shaxs taraqqiyotiga ta'sir ko'rsatish mexanizmlari, o'yinchoqning bola psixik rivojlanishiga ta'siri muammosi).
10. Maktabgacha yosh davrida bilish jarayonlari va nutqning rivojlanishiga xos xususiyatlar.
11. 7 yosh inqirozi, uning sabablari va alomatlar.
12. Maktabga psixologik tayyorlik muammosi yuzasidan nazariy ham-da amaliy bilimlarni shakllantirish.
13. Kichik maktab yoshidagi bolaning maktabga moslashishi muammosi.
14. Kichik maktab yoshida bola shaxsining rivojlanish xususiyatlari

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    | <ol style="list-style-type: none"> <li>15. O`smirlik davridagi psixik rivojlanishning umumiy tavsifi.</li> <li>16. O`smirlik davri inqirozi va uning psixologik, psixofiziologik sabablari.</li> <li>17. O`smirlik davrida intellektual va emotsional rivojlanish xususiyat-lari.</li> <li>18. Ilk o`spirinlik davrida o`quv-kasbiy faoliyatning etakchi faoliyatga aylanishi va kasb tanlash muammosi.</li> <li>19. Ilk o`spirinlikda kasbga yo`naltirishning psixologik muammolari.</li> <li>20. Ilk yetuklik davrining psixologik xususiyatlari.</li> <li>21. O`rta yetuklik davrining o`ziga xos xususiyatlari.</li> <li>22. Gerontopsixologiya.</li> <li>23. Ijtimoiy ustavovkalar va ularning shaxs ijtimoiy xulq-atvoridagi ahamiyati.</li> <li>24. Oilaviy tarbiya uslublari.</li> <li>25. Ommaviy psixologik hodisalar (vahima, mish-mishlar va h.) haqida tushuncha.</li> <li>26. Ta`lim jarayonida o`quv motivatsiyasi va uni boshqarish muammosi. «Tarbiyasi qiyin» o`quvchilar bilan ishlashning psixologik asoslari.</li> <li>27. Pedagog shaxsi va unga qo`yiladigan talablar.</li> <li>28. Pedagogik jamoaning psixologik xususiyatlari.</li> <li>29. Go`daklik davrida jismoniy va psixik taraqqiyotning kechishi.</li> <li>30. Keksayish davridagi shaxs psixologiyasi.</li> <li>31. Katta guruhlar psixologiyasi.</li> <li>32. Me`yordan og`uvchi xulq-atvorning shakllanish sabablari va turlari.</li> </ol> <p>Mustaqil o`zlashtiriladigan mavzular bo`yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p> |
| 3. | <p><b>V. Ta`lim natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar)</b></p> <p><b>Talaba bilish kerak:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• psixologiyaning tabiiy va ijtimoiy fan sifatida talqin qilinishi, psixologiyaning sohalari, psixika tirik mavjudotning ob`ektiv borliqni aks ettirish shakli ekanligi, psixika va ong munosabati, sharq mutafakkirlarining psixologik qarashlari, shaxsning hissiy-irodaviy sohasi, irodaviy harakatlar va uni boshqari, shaxs shakllanishiga ta`sir yetuvchi omillar; muloqotning inson filogenetik va ontogenetik rivojlanishidagi ahamiyati, qobiliyat va layoqatning sifat va miqdor xarakteristikasi, qobiliyatlar tuzilishi, turlari, talantning paydo bo`lishi va tuzilishi, qobiliyat borasidagi nazariyalar <b>to`g`risida bilimga ega bo`lishi; (bilim)</b></li> <li>• talaba psixologiya fanining tarixi, psixika va ong, psixologik metodlar, individ, irsiyat va muhit, shaxs, muloqot, faoliyat, bilish jarayonlari, shaxsning hissiy-irodaviy sohasi, shaxsning individual xususiyatlari yuzasidan tushuncha, tasavvurga yega bo`lish bilan birga, psixik rivojlanishga ta`lim-tarbiya jarayonlarining ta`siri yuzasidan olingan bilimlarni amaliy faoliyatga tadbqiq etishni <b>bilishi, ko`nikma hosil qilishi; (ko`nikma)</b></li> <li>• shaxs (o`quvchi)ning psixologik xususiyatlarini o`rganuvchi metod va texnologiyalar, bilish jarayonlari va individual xususiyatlarning diagnostikasi</li> </ul>                                                                                             |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|----|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    | va korrektsiyasi, pedagogik jarayoni boshqarish, o'quv eksperimentlar o'tkazish, shaxs (o'quvchi) psixikasining o'ziga hos xususiyatlarini kuzatish, o'quv jarayonida turli anketa va boshqa usullarni qo'llay olish, psixologik ma'rifiy ishlarni tashkil etish, <b>malakalariga ega bo'lishi lozim; (malaka)</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 4. | <b>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ma'ruzalar.</li> <li>• interfaol keysstadilar.</li> <li>• seminarlar ( mantiqiy fikrlash. Tezkor savol-javoblar).</li> <li>• guruxlarda ishlash.</li> <li>• taqdimotlarni qilish.</li> <li>• individual loyihalar.</li> <li>• jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish ucnun loyihalar.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 5. | <b>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</b><br>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, taxlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 6. | <b>Asosiy adabiyotlar:</b> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Dusmuxamedova SH.A., Tillashayxova X.A., Baykunosova G.Yu., Ziyavitdinova G.Z., «Yosh davrlari va pedagogik psixologiya» - Darslik Toshkent. Nizomiy nomidagi TDPU, 2021y.</li> <li>2. Ivanov I., Zufarova M. "Umumiy psixologiya". O'z.FMJ., 2008.</li> <li>3. G'oziyev E.G'. Psixologiya "O'qituvchi" nashryoti – matbaa ijodiy uyi Toshkent-2008.</li> <li>4. A.K.Shamshetova, R.N.Meliboyeva ,X.E.Usmanova ,I.O.Xaydarov. Umumiy psixologiya. O'quv qo'llanma.-T.: "Barkamol fayz media",2018.</li> <li>5. F.I.Xaydarov, N.I.Xalilova Umumiy psixologiya /darslik/ Toshkent – "Innovatsiya - ziyo"-2021</li> <li>6. Xaydarov F.I., Xalilova N. "Umumiy psixologiya". T.: "Fan va texnologiyalar" markazining bosmaxonasi : 2009.</li> </ol> <p style="text-align: center;"><b>Qo'shimcha adabiyotlar:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Klimov Ye.A. «Общaya psixologiya». – Cpb., Piter, 2001</li> <li>2.V.M.Karimova ,F.A.Akramova Umumiy psixologiya.Toshkent – 2000 y.</li> <li>3. David G.Myers. " Psychology" Michigan USA: Worth Publishers.: 2011.</li> <li>4. Nemov R.S. Psixologiya. M.: Vldos, 2003. 1-2-t.</li> <li>5. Fridman L.M. Psixologiya vospitaniya. Kniga dlya tex, kto lyubit detey. - M.: TTS «Sfera»,1999.</li> <li>6. Radugina A.A. Pedagogika i psixologiya. - M., 2007.</li> <li>7. Rubinshteyn S.L. Основы общей psixologii. - Spb: Piter, 2007.</li> <li>8. G'oziev Ye. "Ontogenez psixologiyasi".-T.: Noshir. 2010</li> <li>9. N.Ismoilov , D.Akbarov .Ontogenez psixologiyasi. Toshkent "Ta'lim" 2015.</li> </ol> |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|     | <p>10. F.I.Xaydarov,N.I.Xalilova Umumiy psixologiya /darslik/ Toshkent – “Innovatsiya-ziyo”-2019</p> <p>11. O.Tolipova .Umumiy psixologiya. “Ilm va fan” nashryoti 2023.</p> <p>12. Karimova M, Botirova M “umumiy psixologiya” Qo’qon ART PRESS 2023y</p> <p>13. D.Xoshimova Umumiy psixologiya .Ilm va fan “ nashryoti Toshkent 2023.</p> <p>14. D.M Yuldashev “Umumiy psixologiya” Qo’qon ART PRESS 2024y</p> <p><b>Axborot manbaalari:</b></p> <p>1. <a href="http://www.tdpu.uz">www. tdpu. uz</a></p> <p>2. <a href="http://www.pedagog.uz">www. pedagog. uz</a></p> <p>3. <a href="http://www.Ziyonet.uz">www. Ziyonet. uz</a></p> <p>4. <a href="http://books.google.co.uz/books/S.K.Mangal">http://books.google.co.uz/books/S.K.Mangal</a></p> <p>5. <a href="http://www.childpsy.ru">www.childpsy.ru</a></p> <p>6. <a href="http://www.edu.uz">www.edu.uz</a></p> <p>7. <a href="http://www.flogiston.ru">www.flogiston.ru</a></p> <p>8. <a href="http://www.psychology.uz">www.psychology.uz</a></p> <p>9. <a href="http://www.psychology.net.ru">www. psychology.net.ru</a></p> <p>10. <a href="http://www.psycatalog.ru">www.psycatalog.ru</a></p> |
| 7.  | Fan dasturi Qo’qon davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet kengashining 2025-yil 29-avgustdagi 1-sonli qarori bilan tasdiqlangan.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 8.  | <p><b>Fan/modul uchun ma’sul va dastur muallifi:</b></p> <p>D.M.Yuldashev “Psixologiya” kafedrasi katta o’qituvchisi</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 9   | <p><b>Taqrizchilar:</b></p> <p>D.Saliyeva “Psixologiya” kafedrasi mudiri, psixologiya fanlari nomzodi, professor</p> <p>Jo’rayev N.S - QDU psixologiya fanlari nomzodi, professor</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| 10. | <p>O’quv-uslubiy boshqarma boshlig’i: Baratbayev B.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |